

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 304

OSMANLI'DA SUÇ ve CEZA
(Kıbrıs Örneği)

Ümit GÜLER

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
İbrahim BARCA

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
SAGE Yayıncılık Rek. Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cd. Uğurlu İş Merkezi No: 97/24
Tel: 0 312. 341 00 02 İskitler/ANKARA
(Sertifika no: 14721)

1. Baskı: Eylül 2019

ISBN: 978-605-7570-39-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

OSMANLI'DA
SUÇ ve CEZA
(Kıbrıs Örneği)

Dr. Ümit GÜLER

Ankara 2019

Dr. Ümit GÜLER

İlk, orta ve lise tahsilini KKTC’de tamamlayan Dr. Ümit GÜLER, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2008 yılında mezun oldu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2010 yılında yüksek lisansını, 2015 yılında ise İslam hukuk tarihi ve sosyal tarih çerçevesinde disiplinlerarası bir çalışma olarak hazırlamış olduğu “17. ve 18. Yüzyıl Kıbrıs Şer’iyye Sicillerine Göre Müslüman-Zimmî İlişkileri ve İslâm Hukuku Açısından Tahlili” adlı teziyle doktorasını tamamladı. 2007 yılında bir süre Kahire’de, 2009-2010 yılları arasında da Şam’da dil eğitimi olarak Suriye Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Arapça Dil Eğitimi Enstitüsünden (Ma’hedu’t-Ta’limi’l-Luğati’l-‘Arabiyye) 2010 yılında mezun oldu ve bir süre Arapça mütercimliği faaliyetlerinde bulundu. 2012-2015 yılları arasında MEB’in İstanbul Çekmeköy’deki bir lisesinde DİKAB öğretmenliği yaptı. 2015 yılında doktora eğitimini tamamlamasını müteakiben Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi İslam Tarihi Ana Bilim Dalında öğretim üyeliğine atandı. Sosyal tarih ve İslam hukuk tarihi çerçevesinde disiplinlerarası araştırmalarda bulunan GÜLER, doktora sonrası çalışmalarını Osmanlı dönemi İslam sosyal tarihi üzerine yoğunlaştırmıştır. Arapça ve İngilizce bilmekte olup evli ve iki çocuk babasıdır.

*Bu eseri, fedakârlığına ve desteğine mukabil
eşime ithaf ediyorum.*

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
bkz.	Bakınız
Çev.	Çeviren
D.A.Ü.B.	Doğu Akdeniz Üniversitesi Basımevi
Der.	Derleyen
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Edit.	Editör
H.	Hicri
Haz.	Hazırlayan
H.Ü.İ.F.D.	Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
KŞS	Kıbrıs Kadı (Şer'iyeye) Sicilleri
K.T.F.D.	Kıbrıs Türk Federe Devleti
M.	Miladi
md.	Madde
Nşr.	Neşreden
OTAM	Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi
ö.	Ölümü
s.	Sayfa
St.	Saint
Sy.	Sayı
Terc.	Tercüme
T.K.A.E.	Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
Trans.	Translate

ts.	Tarihsiz
T.T.K.	Türk Tarih Kurumu
ty.	Basım tarihi yok
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı
ve dğr.	Ve diğerleri
Vol.	Volume
vs.	Vesaire
Yay.	Yayınevi, Yayınları
yay.y.	Yayımcı yok
yy.	Basım yeri yok

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	7
TABLolar	13
ÖN SÖZ	15
GİRİŞ	19

I. BÖLÜM

İSLAM-OSMANLI HUKUKUNDA SUÇ ve CEZA

A. GİRİŞ	47
B. SUÇUN TANIMI	51
C. SUÇLARIN TASNİFİ	52
1. Had, Kıyas ve Tazir Suçları	52
2. Kamu (Hukûkullah) ve Şahıs (Hukûku'l-ibâd) Haklarına Yönelik Suçlar	56
Ç. CEZANIN TANIMI	58
D. CEZANIN HUSUSİYETLERİ	59
1. Kanunilik	59
2. Şahsilik	59
3. Genellik	60
E. CEZA ÇEŞİTLERİ	60
1. Asli, Feri ve Tamamlayıcı Cezalar	60
a. Asli Cezalar	60
b. Feri Cezalar	61
c. Tamamlayıcı Cezalar	61
2. Bedeni, Ruhi ve Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar	61
a. Bedeni Cezalar	61
b. Ruhi Cezalar	61
c. Hürriyeti Bağlayıcı Cezalar	62
3. Mali Cezalar	62
a. Müsadere	63
b. Para Cezası	63
c. İtlaf Etme	63
d. Tağyir	64
e. Mali Mahrumiyet	64

II. BÖLÜM

OSMANLI KIBRIS'INDA SUÇ ve CEZA

A. KİŞİLERE YÖNELİK SUÇLAR-----	67
1. Cinayet-----	67
2. Cinayete Teşebbüs -----	92
3. Kasten Yaralama -----	94
4. Darp -----	104
5. Sövgü ve Hakaret -----	111
6. Haneye Tecavüz-----	121
B. İFFET ve NAMUSA YÖNELİK SUÇLAR-----	123
1. Tecavüz -----	123
2. Taciz -----	132
3. İffetsizlik-----	134
4. Zina -----	140
C. KİŞİSEL ÖZGÜRLÜKLERE YÖNELİK SUÇLAR -----	145
1. Tehdit-----	145
2. Hür Kişilerin Köle Olarak Satılması -----	146
Ç. MAL VARLIĞINA YÖNELİK SUÇLAR-----	152
1. Borcun Ödenmemesi -----	152
2. Hırsızlık -----	156
3. Gasp-----	165
4. Haksız Tasarruf -----	170
5. Ürün Bedeli ve Teslimine Dair İhlaller-----	178
6. Dolandırıcılık -----	183
7. Terekeden Haksız Tahsilat -----	187
8. Kanunsuz Para Tahsili-----	190
9. Poliçe İşleminde Rayiç Bedelin İhlali -----	196
10. Mala Zarar Verme -----	199
11. Sulama Hakkının İhlali-----	204
12. Şüf'a İhlali -----	208
13. Vasinin Yolsuzluğu-----	210
D. DEVLETE YÖNELİK SUÇLAR -----	212
1. Devlete İsyân -----	212
2. Asker Alımına İtiraz -----	218
3. Uygunsuz Sözler Sarfetmek -----	220
4. Vergi Vermeme Suçu -----	221

E. ASKERİ DÜZENE YÖNELİK SUÇLAR-----	224
1. Askeri Disiplin Suçları -----	224
2. Kalyoncuların Kanunsuzlukları -----	229
3. Kalyoncuların Konsolosluk Görevlisine Yönelik Suçları -----	238
F. ADLİYEYE YÖNELİK SUÇLAR -----	240
1. İftira Suçu -----	240
2. Yalancı Şahitlik -----	245
G. KAMU İDARESİNE YÖNELİK SUÇLAR -----	246
1. Zimmet Suçu (Ğulül) -----	246
2. Rüşvet -----	250
3. İrtikâp -----	252
4. Usulsüz Vergi Tahsili -----	262
Ğ. KAMU GÜVENİNE YÖNELİK SUÇLAR -----	264
1. Kalpazanlık -----	264
2. Hileli Mal Satışı-----	265
3. Evrakta Sahtecilik -----	266
4. Sahte Vekâlet -----	268
H. KAMU SAĞLIĞINA YÖNELİK SUÇLAR-----	269
1. Şürb-i Hamr (İçki İçme) -----	269
2. Sarhoşluk ve Halka Zarar Verme-----	274
3. Alkol Satımı ile İlgili Suçlar-----	276
4. Tütün Kullanımı (Şürb-i Duhân) -----	279
5. Bozgunculuk-----	282
I. EKONOMİK HAYATA YÖNELİK SUÇLAR -----	289
1. Tefecilik -----	289
2. Narh İhlali -----	290
3. Ölçü ve Tartıda Hile-----	293
4. Hilekârlık -----	294
5. İzinsiz Meslek İcrası-----	296
6. Ticaret Yasasının İhlali -----	299
İ. KAMU BARIŞINA YÖNELİK SUÇLAR -----	300
1. Halkın Malına ve Canına Zarar Verme -----	300
J. KUTSAL DEĞERLERE ve DİN ADAMLARINA YÖNELİK SUÇLAR --	305
1. İslam İnançına ve Değerlerine Hakaret -----	305
2. Hristiyan Din Adamlarına Yönelik Suçlar-----	308
3. Kiliseye Yönelik İhlaller-----	316
4. Kılık Kıyafet İhlali -----	321

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ -----	329
KAYNAKÇA -----	347
EKLER -----	363
EK 1: (Tablo 57) Suç Vakaları, Failler ve Mağdurlar -----	363
EK 2: Suç Vakalarına Dair Örnek Sicil Kayıtları -----	367
EK 3: 17. ve 18. yy. Kıbrıs Kadı Sicilleri -----	377
DİZİN -----	379

TABLÖLAR

Tablo 1: Cinayet Vakaları -----	82
Tablo 2: Cinayete Teşebbüs Vakaları -----	93
Tablo 3: Kasten Yaralama Vakaları -----	101
Tablo 4: Darp Vakaları -----	108
Tablo 5: Sövgü ve Hakaret Vakaları -----	117
Tablo 6: Haneye Tecavüz Vakaları -----	123
Tablo 7: Tecavüz Vakaları -----	131
Tablo 8: Taciz Vakası-----	133
Tablo 9: İffetsizlik Vakaları -----	140
Tablo 10: Tehdit Vakaları-----	146
Tablo 11: Hür Kişilerin Köle Olarak Satılmasına Dair Vakalar -----	151
Tablo 12: Borcun Ödenmemesine Dair Vakalar -----	155
Tablo 13: Hırsızlık Vakaları-----	161
Tablo 14: Gasp Vakaları-----	168
Tablo 15: Haksız Tasarruf Vakaları -----	174
Tablo 16: Ürün Bedeli ve Teslimine Dair Vakalar -----	181
Tablo 17: Dolandırıcılık Vakaları -----	186
Tablo 18: Terekeden Haksız Tahsilat Vakaları -----	189
Tablo 19: Kanunsuz Para Tahsili Vakaları-----	194
Tablo 20: Poliçe İşleminde Rayiç Bedelin İhlaline Dair Vakalar -----	197
Tablo 21: Mala Zarar Verme Vakaları -----	202
Tablo 22: Sulama Hakkına Dair Vakalar-----	206
Tablo 23: Şüf'a Hakkına Dair Vakalar -----	209
Tablo 24: Vasinin Yolsuzluğu Vakası -----	212
Tablo 25: Devlete İsyân Vakaları -----	217
Tablo 26: Asker Alımına İtiraz Vakası -----	220
Tablo 27: Uygunsuz Sözler Sarfetme Vakası-----	221
Tablo 28: Vergi Kaçırma Vakaları -----	223
Tablo 29: Askeri Disiplin Vakaları -----	227
Tablo 30: Kalyoncuların Kanunsuzluklarına Dair Vakalar -----	236
Tablo 31: Kalyoncuların Konsolosluk Görevlisine Yönelik Suç Vakası -----	239

Tablo 32: İftira Vakaları -----	244
Tablo 33: Yalancı Şahitlik Vakası -----	246
Tablo 34: Zimmet Suçuna Dair Vakalar -----	248
Tablo 35: Rüşvet Vakaları -----	252
Tablo 36: İrtikâp Vakaları -----	259
Tablo 37: Usulsüz Vergi Tahsiline Dair Vakalar -----	264
Tablo 38: Kalpazanlık Vakası -----	265
Tablo 39: Hileli Mal Satış Vakası -----	266
Tablo 40: Evrakta Sahtecilik Vakaları -----	267
Tablo 41: Sahte Vekâlet Vakası -----	269
Tablo 42: Şürb-i Hamr Vakaları -----	272
Tablo 43: Sarhoşluk ve Halka Zarar Verme Vakaları -----	275
Tablo 44: Alkol Satımına Dair Vakalar -----	278
Tablo 45: Tütün Kullanımı (Şürb-i Duhân) Vakası -----	281
Tablo 46: Bozgunculuk Vakaları -----	286
Tablo 47: Tefecilik Vakası -----	290
Tablo 48: Narh Vakası -----	291
Tablo 49: Ölçü ve Tartıda Hile Vakaları -----	293
Tablo 50: Hilekârlık Vakaları -----	296
Tablo 51: İzinsiz Meslek İcrası Vakaları -----	298
Tablo 52: Halkın Malına ve Canına Zarar Verme Vakaları -----	302
Tablo 53: İslam İnanıcına ve Değerlerine Hakaret Vakaları -----	307
Tablo 54: Hristiyan Din Adamlarına Yönelik Suç Vakaları -----	312
Tablo 55: Kiliseye Yönelik Suç Vakaları -----	319
Tablo 56: Kılık Kıyafet İhlali Vakaları -----	327
Tablo 57: Suç Vakaları, Failler ve Mağdurlar -----	363

ÖN SÖZ

Tarihsel zenginliği, doğal güzellikleri, verimli toprakları ve yumuşak iklimiyle Kıbrıs, Akdeniz'in üçüncü büyük adası olmakla birlikte tarih boyunca muazzam çekişmelere konu olmuştur.

Konumu itibariyle Ortadoğu'nun kilit noktalarından birinde yer alması, onun en büyük avantajı ve aynı zamanda talihsizliğidir. Ortadoğu ve Akdeniz'de dominant bir güç olmak veya hâkimiyet kurmak isteyen tüm devletlerin dikkatini üzerine çekmiş ve bu sebeple çok sayıda devlet ve medeniyet arasında el değiştirmiştir. Zira sadece son bin yılda, ondan fazla devletin veya siyasi gücün egemenliğine girmiş; bu süreçte ada halkı büyük sıkıntılara katlanmak durumunda kalmıştır.

Osmanlı öncesi dönemde adanın yerli halkının, bilhassa mezhepleri sebebiyle Katolik egemenliği tarafından baskı altında tutulduğu, hak ve hürriyetler noktasında ciddi mağduriyetler yaşadığı bilinmektedir. Ancak Osmanlı yönetimi, kendinden önce adaya hâkim olan devletlerden birçok yönden ayrılmaktadır. Bunların belki de en önemlisi, nüfus çoğunluğu gayrimüslim de olsa, ada halkını tüm yönleriyle sahiplenmesi ve kollamasıdır. 1571 yılındaki Osmanlı hâkimiyetiyle beraber adanın gayrimüslim nüfusu, Batılı araştırmacıların da ifade ettikleri gibi, uzun yıllar mahrum oldukları bir özgürlük ve güven ortamına kavuşmuşlardır. Osmanlı sonrasına uzanıp varlığını devam ettiren, Kıbrıs'ın tarihinden devraldığı çok kültürlülük ve renklilikte bu yaklaşımın önemli bir payı vardır.

Osmanlı öncesinde ada, siyasi hâkimiyet bağlamında birçok kez Müslümanların egemenliğine girmiş olsa da sosyal anlamda, Müslüman toplumunun varlığı ve sürekliliği bu dönemde sağlanmıştır. Zaman içerisinde genel itibariyle üçte birlik nüfus oranına ulaşan Müslümanlar ve adanın çoğunluğunu oluşturan gayrimüslimler, 307 yıllık Osmanlı hâkimiyeti süresince birlikte yaşamış; toplum içi ve bilhassa toplumlar arası ilişkilerde zengin bir tecrübe birikimi elde edilmiştir. Bu niteliği sebebiyle Kıbrıs, Müslim-gayrimüslim ilişkilerinin incelenmesi bakımından oldukça elverişli bir sosyolojik yapıya sahiptir.

Elbette sosyal yaşamın olduğu yerde birtakım suçların ve bunlara yönelik cezai yaptırımların olması kaçınılmazdır. Toplumsal yaşamın doğal bir neticesi olan bu hadiseler, tabii olarak Osmanlı Kıbrıs'ında da vaki olmuş ve bunlara ait bilgilerin önemli bir kısmı dönemin kadı sicilleri vasıtasıyla günümüze ulaşmıştır. Bu kayıtlar, gerek Müslüman ve gayrimüslim toplumların kendi içlerinde, gerekse toplumlar arasında vaki olan suçların ve bunlara tatbik edilen cezaların araştırılmasında en zengin, açık ve güvenilir kaynakları teşkil etmektedir. Dolayısıyla kadı sicilleri, bilhassa sosyal tarih araştırmaları açısından, kıymeti yeterince bilinmeyen bir hazine niteliğindedir.

Mezkûr noktalardan hareketle meydana gelen bu çalışmada, 17. ve 18. yüzyıl çerçevesinde, ilgili dönemdeki ihlallerin niteliği ve çeşitliliği; Müslümanların ve gayrimüslimlerin kendi içlerinde ve birbirlerine karşı işledikleri suçlar ve bunlara uygulanan cezalar; suçlar karşısında devletin, halkın ve mahkemenin tutumu ve rolü; fail-mağdur ilişkileri ve bunların sosyal yapıyla irtibatı gibi birçok konuda, genel olarak Osmanlı toplumunun, özel olarak da Kıbrıs'ın sosyal tarihine ışık tutacak önemli bilgilere ulaşılmıştır.

Uzun soluklu ve yoğun bir emeğin mahsulü olan bu eserde, çok sayıda kişinin katkısı bulunmaktadır. Başta lisans yıllarımdan beri rehberliği ve yardımseverliğiyle daima yanımda olan, doktora tezimde olduğu gibi bu çalışmamda da katkıları bulunan Prof. Dr. M. Asım Yediyıldız'a en kalbi şükranlarımı sunarım. Bu araştırma konusunun belirlenmesinde ve eserin son şeklini almasında görüş ve önerileriyle katkılarda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Ali İhsan Karataş'a da desteğinden ötürü minnettarım. Çalışmayı baştan sona titizlikle okuyarak görüş ve önerilerini benimle paylaşan Doç. Dr. M. Nurullah Cicioğlu, Dr. Öğr. Üyesi Bedrettin Basuğuy ve Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Barca'ya teşekkürü ise büyük bir borç telakki ediyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Ümit GÜLER